

66-72-09/2
08.02.2021

В І Д З И В

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Знак Анни Володимирівни

«ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИЧНОГО ОРДЕРА В АРХІТЕКТУРІ ЛЬВОВА ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю
18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури»

В архітектурному мисленні й практичній діяльності засадничим аспектом впродовж багатьох віків є класична ордерна система, оскільки на її принципах і законах відбувалася еволюція архітектури. Невичерпність потенціалу ордерної системи підтверджується світовою історією архітектури. Кожна історична доба — це період переосмислення природи ордера, принципів його побудови, появи й розвитку альтернативних стильових напрямів, від кожного з яких віялом розгалужувалися нові можливості подальшого розвитку ордерної системи. У ХХ столітті посилюється увага до семантики класичного ордера, який активно застосовується для відтворення різних, часом навіть контраверсійних, змістів. Архітектурні твори ХХ – початку ХХІ ст., виконані на ордерних засадах, віддзеркалюють багатогранні політичні й ідеологічні трансформації в суспільстві. Варто підкреслити, що ордерна система — чітка, виразна і гармонійна, виявилася живою й гнучкою мовою архітектури, що постійно розвивається й ускладнюється, тому її дослідження завжди на часі. **Актуальність** наукового студіювання ордерної системи тільки посилюється в періоди змін суспільного устрою, які унаочнюються в архітектурі. У цьому контексті студіювання архітектури ХХ – початку ХХІ століття з притаманним їй сплеском семіотичної «активності» ордерної системи на прикладі архітектурних об'єктів Львова має важливе наукове значення.

Представлена на розгляд дисертація складається із термінологічного словника, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, ілюстративної частини і додатків загальним обсягом 441 сторінка. Основний текст викладено на 150 стор., графоаналітичний матеріал (ілюстрації і таблиці) становить 48 стор., 9 додатків представлено на 218 стор, список використаних джерел містить 159 найменувань.

У розділі 1 «ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИЧНОГО ОРДЕРА В ІСТОРІЇ АРХІТЕКТУРИ» здійснено історичний огляд і аналіз різночасових архітектурних трактатів, в яких розкривається природа ордера, закономірності його

побудови та смислові значення. На засадах студювання видозмін конструктивних і декоративних функцій класичного ордеру виокремлено основні історичні етапи його трансформацій. Генеза ордеру в працях теоретиків архітектури, властивості ордеру, особливості його використання, зміни конструктивних і декоративних функцій унаочнено у підсумкових таблицях (табл. 1.1–1.8). Цей розділ є підґрунтям для досягнення *мети* даного дисертаційного дослідження, якій підпорядковано шість провідних завдань — виявлення закономірностей та принципів застосування класичного ордеру в архітектурі Львова ХХ – початку ХХІ ст. й розробка методики його інтерпретації.

У розділі 2 «МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КЛАСИЧНОГО ОРДЕРА В АРХІТЕКТУРІ ЛЬВОВА ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.» висвітлено самовизначення авторки серед низки загальнонаукових та архітектурних підходів і представлено методику дослідження ордерної системи в архітектурі Львова зазначеного періоду, що складається з шести послідовних етапів. Спеціальною методикою дослідження інтерпретації ордеру в архітектурі Львова, якою послуговується авторка, охоплюється три стадії (систематизація, морфологічний аналіз, визначення способів інтерпретації ордеру; табл. 2.8). Анною Знак проведено натурне обстеження 339 будівель Львова ХХ – початку ХХІ ст., з яких на підставі вибірки за критерієм наявності ордеру на фасаді обрано й проаналізовано 235 будівель (таб. 2.3). Типологію будівель і споруд Львова досліджуваного періоду з використанням ордеру на фасаді представлено в табл. 2.9.

У розділі 3 «ТИПОЛОГІЯ КЛАСИЧНОГО ОРДЕРА ТА ПРИНЦИПИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ НА ФАСАДАХ БУДІВЕЛЬ ЛЬВОВА ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.» висвітлюються провідні політико-ідеологічні й економічні чинники формування архітектурного образу Львова ХХ століття, відповідно до яких досліджуваний період поділено на п'ять етапів. Типологію будівель подано за способом розташування у містобудівній системі, видом функціонального призначення і за типом композиційної схеми головного фасаду. На численних прикладах проаналізовано розмаїття ордерної системи на фасадах львівських будівель згідно з видом класичного ордеру, типом komponування на фасаді та особливостями застосування елементів ордерної морфології (табл. 3.3 – 3.4). Визначено й систематизовано низку провідних принципів застосування ордерної системи в архітектурі Львова (табл. 3.5 – 3.6).

У розділі 4 «СПОСОБИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КЛАСИЧНОГО ОРДЕРА В АРХІТЕКТУРІ ЛЬВОВА ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.» здійснено пропорційний аналіз

фасадів та аналіз розташування ордера на фасадних площинах. За допомогою модульного аналізу математичними методами встановлено основні співвідношення ордерних елементів на фасадах львівських будівель, завдяки чому виявлено зміни будови ордера впродовж досліджуваного періоду. Важливим результатом є встановлені чотири способи інтерпретації класичного ордера досліджуваного періоду (репродукція, академічна й модернізована стилізація, радикальна трансформація). На основі порівняльного аналізу встановлено, що інтерпретація ордерної системи була відповідною архітектурній практиці тих держав, до складу яких входив Львів.

Одночасно з позитивною фіксацією результатів дисертаційного дослідження слід висловити кілька зауважень, а саме:

1. Другий розділ уявляється переобтяженим описом загальнонаукових методів, що ускладнює розуміння авторського дослідницького самовизначення.
2. Спеціальна методика дослідження інтерпретації класичного ордера ґрунтується на послідовності етапів: систематизація – морфологічний аналіз – інтерпретація ордера. У цьому контексті варто було винести п. III. «Морфологія класичного ордера» з першого («систематизація») до другого («морфологічний аналіз») етапу (табл. 2.8) й розпочати другу стадію з пред'явлення структури морфологічного дослідження. І вже далі, ґрунтуючись на цьому, розгорнути подальший науковий дискурс (пропорційний аналіз фасаду, модульний аналіз ордерної системи тощо).
3. Важливим результатом дисертаційного дослідження є опрацьовані провідні принципи застосування ордерної системи у XX столітті, значення яких виходить за межі львівської архітектури. У цьому контексті сумнівним уявляється їх поділ на загальні та спеціальні (табл. 3.6), більш доречним здається їх ранжування згідно з контекстом епохи. Усталені професійні принципи роботи з ордерною системою (зазначені у дисертації як загальні) слід вважати «константними», які архітектори у своїй роботі підпорядковують вимогам часу.

Всі висловлені зауваження не зменшують загальний якісний рівень дослідження і не викликають сумніву щодо обґрунтованості змісту й висновків дисертації.

Запропонована А. В. Знак спеціальна методика дослідження інтерпретації ордера опрацьована на численних об'єктах львівської архітектури XX – початку XXI століття, її результативність доведена дисертаційним дискурсом. Варто відзначити чималий обсяг об'єктів, обстежених автором в натурі, а саме: 100 будівель початку XX століття, 63 — міжвоєнного періоду, 47 — радянської доби і 25 — періоду незалежності.

Ступінь обґрунтованості морфологічної інтерпретації ордеру на рівнях: ордерна система – елемент ордерної системи – деталь класичного ордеру є належною. Визначені чотири способи інтерпретації ордеру (репродукція, академічна й модернізована стилізація, радикальна трансформація) переконливо доведені шляхом аналізу численних зразків львівської архітектури ХХ – початку ХХІ ст. Встановлені провідні принципи застосування ордерної системи достатньо обґрунтовані.

Результати наукового аналізу систематизовано й викладено у форматі таблиць, зручному для сприйняття й користування. У таблицях розгорнуто представлено типологію будівель і споруд, класифікацію ордерної системи та принципи її застосування, способи інтерпретації класичного ордеру в архітектурі Львова ХХ – початку ХХІ століття. Основні висновки дослідження оприлюднено у наукових фахових вітчизняних та іноземних виданнях.

Значення дисертаційної роботи полягає в опрацьованій й апробованій на численних об'єктах львівської архітектури ХХ – початку ХХІ століття спеціальній методиці дослідження інтерпретації ордерної системи, яка дозволяє виробляти новітні знання з метою забезпечення ними сучасних архітекторів. Отримані результати можуть застосуватися у реставраційній діяльності, у навчальному процесі при вихованні й підготовці нових генерацій архітекторів тощо.

Окремо варто відзначити доброякісність та обшир поданого у дисертації авторського графоаналітичного матеріалу. Автореферат відповідає змісту дисертації та містить основні положення виконаного дослідження.

Враховуючи вищезазначене, вважаю, що дисертація “Інтерпретація класичного ордеру в архітектурі Львова ХХ – початку ХХІ століття” відповідає вимогам ДАК України, що пред'являються до кандидатських дисертацій, й виконана на якісному рівні, а її авторка — Знак Анна Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури».

Завідувач відділу дизайну й архітектури Інституту проблем сучасного мистецтва
НАМ України, кандидат архітектури, старший науковий співробітник

Н. М. Кондель-Пермінова